

3. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main> (дата звернення: 04.03.2024).

4. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення: 05.03.2024).

5. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС України від 07 липня 2017 року № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text> (дата звернення: 10.03.2024).

6. Одерій О.В. Теорія та практика розслідування злочинів проти довкілля: монографія. Харків : Діса плюс, 2015. 527 с.

7. Книженко С.О. Використання спеціальних знань в розслідуванні екологічних злочинів. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія: Право. Харків, 2006. № 735. Вип. 1. С. 75 - 80.

8. Тарасенко В.Є., Тарасенко Р.В. Правові засади діяльності кримінальної поліції в інтересах кримінального судочинства : монографія. Одеса: ПВВ ОДУВС, 2018. 240 с.

СУЧАСНІ НАПРЯМИ ВІДОМЧОГО КОНТРОЛЮ В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

***Щурат Тарас Григорович,**
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності
факультету підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції Одеського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент*

В умовах сучасних викликів, з якими стикається Україна, ефективність оперативно-розшукової діяльності набуває особливої актуальності. Центральне місце в системі забезпечення законності та ефективності такої діяльності займає відомчий контроль. Він представляє собою комплекс заходів, спрямованих на забезпечення дотримання законодавства, внутрішніх норм і правил при проведенні оперативно-розшукових заходів. Особлива увага при цьому приділяється не тільки ефективності оперативних дій, але й захисту прав і свобод громадян, що є ключовим аспектом демократичного суспільства. Зростання загрози тероризму, кіберзлочинності та інших форм організованої злочинності вимагає від правоохоронних органів використовувати все більше спеціальних методів і технологій для ефективного розкриття та запобігання кримінальним правопорушенням. В той же час, ця зростаюча потреба в оперативних заходах вимагає суворого контролю та нагляду, щоб запобігти можливим зловживанням та порушенням прав людини.

Забезпечення ефективності і легітимності оперативної діяльності стає особливо важливим у світлі сучасних технологічних здобутків, які дозволяють збирати та аналізувати великі обсяги інформації. Відомчий контроль гарантує, що ці засоби використовуються з врахуванням законодавчих обмежень та захисту прав громадян.

За допомогою відомчого контролю забезпечується важливий баланс між боротьбою зі злочинністю та збереженням основних цінностей суспільства, таких як приватність і свобода. Такий контроль сприяє довірі громадян до правоохоронних органів і спецслужб, що є важливою передумовою успішної роботи цих структур.

В умовах постійних змін в світі, системі відомчого контролю доводиться адаптуватися до нових викликів. Законодавство та механізми нагляду мають бути постійно модернізовані, щоб відповідати сучасним технологічним змінам та зростаючим загрозам. Саме це є важливим у збереженні актуальності та ефективності відомчого контролю в оперативно-розшуковій сфері в сучасному світі.

Поняття «відомчий контроль» стає дедалі більш актуальним, особливо в контексті діяльності правоохоронних органів. Цей вид контролю здійснюється вищестоящими державними органами - відомствами, має на меті перевірку ефективності державного управління в конкретних галузях. Важливою характеристикою відомчого контролю є його різноманітність, включаючи внутрішній, надвідомчий та міжвідомчий контроль, які можуть бути як постійними, так і проводитися за потребою. Як зазначає вчений, відомчий контроль стає надзвичайно важливим інструментом для забезпечення законності та дисципліни в сучасному державному управлінні. Цей вид контролю допомагає забезпечити ефективну роботу та виправити відхилення в управлінні, забезпечуючи тим самим більшу ефективність та дотримання норм і вимог управління в сучасному світі [1, с. 86].

Внутрішній контроль на рівні відомства перетворюється в організаційний або адміністративний контроль керівника щодо підлеглих осіб. З практики правозастосування видно, що найбільш поширеними формами адміністративного контролю є перевірка виконання різних нормативних і облікових документів, проведення оперативних нарад для аналізу розслідування проваджень або організації розшукових дій, здійснення різноманітних перевірок, надання практичної допомоги і рекомендацій для виконання завдань, а також впровадження нагляду та контролю в окремих справах і перевірка законності та обґрунтованості рішень слідчого та оперативного працівника, прийнятих у ході кримінальних розслідувань [2, с. 108].

У науковій літературі зазначається, що організація внутрішнього та міжвідомчого контролю включає в себе набір методів та процедур, які призначені для ефективного проведення контрольних операцій. Методологія цього контролю включає в себе різні методи обліку і контролю, технічні засоби для моніторингу, програмне забезпечення для обробки інформації, а також науково обґрунтовані методики та правила контролю. Основними принципами цього контролю є об'єктивність, комплексність, компетентність, неупередженість і обґрунтованість.

Відомчий контроль вимагає спеціалізованих знань, які специфічні для конкретної діяльності об'єкта контролю. Зазвичай цей вид контролю спрямований на оцінку результатів, але іноді може не враховуватися процес виконання та фактори, які впливають на нього. Щоб зробити контроль більш ефективним, важливо забезпечити його постійний та регулярний характер. За результатами внутрішнього та міжвідомчого контролю може бути прийнято рішення щодо дисциплінарних заходів проти осіб, які порушили правила, оскільки ці перевірки проводяться вищими посадовими особами, мають повноваження приймати рішення щодо звільнення. Результатом міжвідомчого контролю може бути також притягнення осіб до адміністративної або кримінальної відповідальності [3, с. 215].

На сьогодні Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» не містить детальних положень щодо здійснення відомчого контролю в оперативно-розшуковій діяльності. Так, частина 2 ст. 9 Закону лише вказує, що «контроль за оперативно-розшуковою діяльністю здійснюється Національною поліцією, Бюро економічної безпеки України, Службою безпеки України, Державним бюро розслідувань, Службою зовнішньої розвідки України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, Управлінням державної охорони України, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробачії, розвідувальним органом Міністерства оборони України, Національним антикорупційним бюро України» [4].

У наукових дослідженнях вже давно звертали увагу до законодавчого регулювання контролю в області оперативно-розшукової діяльності. Наприклад, О.О. Юхно вказував на важливість питань, пов'язаних із контролем оперативно-розшукової діяльності, та пропонував включити в законопроект окремі положення, які б регулювали цю проблему. Він також підкреслював, що державний контроль над цією сферою є правовим механізмом, який реалізовується вповноваженими органами та їх працівниками з метою забезпечення дотримання законів, прав та інтересів всіх сторін цієї сфери суспільних відносин. Державний контроль над оперативно-розшуковою діяльністю може здійснюватися у формі позавідомчого і відомчого контролю. Також вчений зазначав необхідність передбачити можливість та форми парламентського, судового та громадського контролю над цією сферою. Особливу увагу варто приділити прокурорському нагляду щодо дотримання законності під час проведення оперативно-розшукових заходів. Окрім цього, необхідно чітко визначити суб'єктів прокурорського нагляду, його об'єкт та компетенцію прокурорів у цьому питанні [5, с. 194].

Таким чином, відомчий контроль в оперативно-розшуковій діяльності є важливим інструментом забезпечення законності та ефективності цієї діяльності. Він спрямований на виявлення і усунення недоліків у діяльності правоохоронних органів і спецслужб, а також на захист прав громадян. Проте в Україні законодавче регулювання відомчого контролю в оперативно-розшуковій діяльності є недостатнім. Закон України «Про оперативно-

розшукову діяльність» не містить детальних положень щодо здійснення цього контролю [6].

Для підвищення ефективності відомчого контролю в оперативно-розшуковій діяльності необхідно законодавчо врегулювати питання здійснення контролю, створити ефективну систему контролю, постійно вдосконалювати методи та процедури контролю, а також вжити інших заходів, таких як регулярні планові перевірки та створення єдиної інформаційної системи для обміну інформацією між контролюючими органами [7, с. 114].

Висновки підкреслюють необхідність подальшого аналізу, вдосконалення та адаптації механізмів відомчого контролю в оперативно-розшуковій діяльності, що має стати запорукою ефективної боротьби зі злочинністю та захисту прав громадян в Україні.

Література:

1. Зозуля І.В. Поняття відомчого контролю в адміністративному праві. функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми : тези доп. учасників міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 трав. 2019 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Консультат. місія Європейського Союзу. Харків : ХНУВС, 2019. С. 85-87.
2. Соломенцев В.В. Деякі питання взаємодії стану процесуальної самостійності слідчого та внутрішнього адміністративного контролю. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 1. С. 105-108.
3. Янкова Л.Ю., Жеребко В.Л. Контроль керівника підрозділу поліції за оперативно-розшуковою діяльністю підлеглих підрозділів під час розкриття злочинів, пов'язаних із незаконним поводженням з вогнепальною зброєю, бойовими припасами та вибуховими речовинами. *Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України*: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 13 жовтня 2023 р.). Одеса: ОДУВС, 2023. С. 159–162.
4. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18.02.1992 № 2135-XII із змін. [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення 14.03.2024).
5. Юхно О.О. Проблемні питання удосконалення законодавства та правозастосовної практики оперативно-розшукової діяльності. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави* : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 27 листоп. 2020 р.). Харків, 2020. С. 192-195.
6. Албул С.В. Реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України: сучасні виклики та шляхи їх вирішення. *Одеський державний університет внутрішніх справ: офіційний сайт* [Електронний ресурс]. URL: <https://oduvs.edu.ua/news/реформування-органів-правопорядку-я/> (дата звернення 14.03.2024).
7. Оперативно-розшукова діяльність: навчальний посібник / С. В. Албул, С. О. Єгоров, Є. В. Поляков, Т. Г. Щурат; за заг. ред. проф. С.В. Албула. – Одеса : ОДУВС, 2023. – 304 с.